

1

Waarom herkennen we in Europa Rand niet als invloedrijke utopist?

1. Mensen lezen Greenspan als economisch wetenschapper en zien Amerika niet als sociaaleconomisch fundamenteel anders dan Europa. (A.24)
2. We zien het verschil niet tussen klassiek liberalisme en neoliberalisme. (A.32,33)
3. De familie van utopieën gaat voornamelijk over geldloze samenlevingen waar egoïsme is verdwenen. Dit is een onverwachte variant. (A.41)

Maieutiek_Rand_2026-3

2

2

Maar objectivisme is wel utopisch

Er is volstrekte intentionele maakbaarheid,
Gaat om de samenleving en niet het individu die moet veranderen,
Gaat om een totale verandering naar een nieuwe vorm,
Er is de zuiverheid en schoonheid van de goeden t.o.v. de onbetrouwbare en smoezelige rest,
Liefde en seksualiteit enerzijds en arbeid anderzijds moeten gereguleerd worden in iedere utopie. Het eerste lost Rand op middels rationaliteit, het tweede middels geld.

Maieutiek_Rand_2026-3

3

3

De kracht van de utopie

Greenspan wordt nauwelijks als dader gezien omdat hij geloofde in zijn idealen. (zie Driehuis A.48)
De overtuigingskracht is echter des te groter als iemand een idee uitdraagt dat hij door en door gelooft.
Dit is echter ook de kokervisie die iemand gevaarlijk maakt, want alles wat er gebeurt zal worden uitgelegd in het kader van de utopie.
De invloed van Rand op Greenspan (A.citaat 54) en via hem op de Amerikaanse en misschien zelfs de Russische economie (A.citaat 55) was groot.

Maieutiek_Rand_2026-3

4

4

De kracht van de utopie gaat lang door

Als Galbraith aan het begin van Greenspans carrière zegt dat alleen bolsjewisten en aanhangers van Rand een oplossing hebben voor de inflatie zegt Greenspan tot de laatste groep te behoren (53)

Pas wanneer Greenspan ondervraagd wordt in het Huis van Afgevaardigden (2008) zegt hij dat hij het mis had m.b.t. de vrijemarkt ideologie, terwijl hij veertig jaar! dacht bewijs te zien dat hij het goed had met zijn systeem. (60)

Maieutiek_Rand_2026-3

5

5

Liberalisme is geen neoliberalisme

‘Volgens Ankersmit maakt het klassieke liberalisme zeker vanaf de negentiende eeuw een scherp onderscheid tussen publiek en privaat, tussen staat en samenleving. Het neoliberalisme daarentegen kent alleen maar private belangen en ziet de staat als een soort superieure verzekeringsmaatschappij voor deze private belangen.’(A. 33)

Mensen die zich liberaal noemen maar neoliberal zijn weten dat niet van zichzelf, waardoor liberale vrijheid wordt verdedigd terwijl de utopische onvrijheid toeneemt.

‘Zoals Multatuli's juffrouw Laps niet wist dat zij een zoogdier was, schrijft Ankersmit, zo schijnt Bolkestein niet te beseffen dat hij een uitgesproken liberaal is.’(A.33)

Maieutiek_Rand_2026-3

6

6

Atlas shrugged: Wie is John Galt?

De spanning in het boek wordt opgebouwd omdat er niet alleen een samenleving in verval is, zoals vaak in een utopisch of dystopisch boek. Hier zijn ook gelaagde karakters met een leven, met een plan en een uitstraling van succes en enthousiasme voor wat ze aan het doen zijn.

Er is een plotontwikkeling: De samenleving verliest plotsklaps haar geleerden, magnaten en kunstenaars en grote werken van deze mensen worden vernietigd.

En er is een uitspraak die overal gehoord wordt; Wie is John Galt? De lezer weet niet of hij de oplossing is of het probleem.

Hoofdpersonen

Dagny Taggart, erfgename van een spoorwegmaatschappij en haar broer James Taggart,

Hank Rearden, uitvinder van een supermetaal, Francisco, een financieel genie o.a. in mijnbouw,

Ragnar Danneskjold, hij was filosoof, is nu zeerover,

De atlanten: diegenen die de capaciteiten hebben en daarom absolute vrijheid nodig hebben om te kunnen excelleren.

John Galt, blijkt later de initiatief nemer van Nieuw Atlantis.

Zijn speech is het langste stuk monoloog in het boek en vat de filosofie van Rand samen.(>50 bladzijden!)

Bildungsroman

Wat knap is aan het boek, is dat Rand duidelijk aandacht geeft aan hoe de hoofdpersonen innerlijk verscheurd worden door de morele keuzes waarmee ze geconfronteerd worden:

Enerzijds willen ze groot worden en het uiterste uit zichzelf halen, anderzijds is er de behoefte om te leven naar de moraal van de samenleving, die ook in henzelf vorm heeft gekregen.

Zo heeft Rearden moeite met de liefde en seksualiteit tussen hem en Danny omdat hij de wederzijdse afhankelijkheid die daarbij speelt haaks vindt staan op het goede. Danny daarentegen probeert hem duidelijk te maken dat ook seksualiteit op rationele wijze kan en zou moeten worden ingevuld.

Maieutiek_Rand_2026-3

9

9

Fountainhead en *Atlas shrugged*

Het gaat in beide boeken om een romanvorm van de ideologie van Rand. Er is één groot verschil:

In *De Bron*, zoals de Nederlandse vertaling luidt, gaat het om een creatief individu en zijn recht om, ongeacht wat anderen willen, zijn visie uit te voeren. (42/43) → individueel ideaal.

In *Atlas Shrugged* gaat het om de algehele relatie tussen economie, overheid en individuen. Daarmee gaat het over het radicaal veranderen van de samenleving van alle mensen. Wie niet meedoet staat een goede toekomst in de weg. → utopie.

Maieutiek_Rand_2026-3

10

10

Utopische kenmerken

- Er is een **radicale breuk** met het voorafgaande nodig. In dit geval zullen mensen ervaren dat grote bedrijven en uitvindingen vernietigd worden. Alleen wie mee in het complot zit kan zijn bezittingen veilig stellen.
- **Alle mensen moeten mee** in deze nieuwe beweging. Dat kan door **educatie** maar ook door door **uitsluiting** en **geweld**. Wanneer er een enorme crisis is neemt John Galt het woord en legt de nieuwe ideologie uit. Voortdurend blijkt dat **wie niet voor de ideologie kiest daarmee een vijand van de goede toekomst wordt**.

Maieutiek_Rand_2026-3

11

11

Utopische kenmerken

- **Compromissen** met het oude systeem **zijn niet mogelijk**. Achterhuis noemt dit Holisme of totaliteit. (A43) John Galt verliest liever zijn vrijheid of zijn leven dan compromissen te sluiten,
- **Het systeem doordringt alles**; ook wanneer Dagny gewond terecht komt in het huis van John Galt in Nieuw Atlantis worden er goederen en diensten uitgewisseld. Ook in zorg en seks is de markt het enige rationele voorbeeld voor gedrag.
- Voor Rand is dat niet alleen rationeel, maar ook het meest natuurlijke menselijke leven.

Maieutiek_Rand_2026-3

12

12

Utopische kenmerken

- **Compromissen** met het oude systeem **zijn niet mogelijk**. Achterhuis noemt dit Holisme of totaliteit. (A43) John Galt verliest liever zijn vrijheid of zijn leven dan compromissen te sluiten,
- **Het systeem doordringt alles**; ook wanneer Dagny gewond terecht komt in het huis van John Galt in Nieuw Atlantis worden er goederen en diensten uitgewisseld. Ook in zorg en seks is de markt het enige rationele voorbeeld voor gedrag.
- Voor Rand is dat niet alleen rationeel, maar ook het meest natuurlijke menselijke leven.

Maieutiek_Rand_2026-3

13

13

De verlokking als utopisch kenmerk

- ‘Het kostte me moeite om te stoppen met lezen’, schrijft Achterhuis (63) Ik denk dat dit een onderschat deel is van de meeste utopieën; dat hun beeld verlokkelijk is voor degene die het horen omdat het iets raakt: een vacuüm, een verlangen dat niet verwoord kan of mag worden of zelfs taboe is .
- Achterhuis zegt dat de meeste utopieën moeilijk door te worstelen zijn, maar de uitleg ervan en het visionaire wat ze hebben is altijd aantrekkelijk. Kijk naar de **Abelpapers** van NSDAP leden in 1934.
- Erkennen dat er iets verwoord wordt wat raakt is m.i. deel van het feitenonderzoek, nodig om te begrijpen hoe utopieën steeds weer invloed kunnen krijgen.

Maieutiek_Rand_2026-3

14

14